

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

• BS/126/46/90

PARTIE POLITYCZNE NA PROGU KAMPAII WYBORCZEJ- OPINIE O ICH DZIAŁALNOŚCI I SZANSACH

Komunikat z badań

Warszawa, kwiecień 1990 r.

Wniosek z badań opinii społecznej na temat partii politycznych, przeprowadzonych pod koniec marca '90¹ brzmi: Polacy nie mają zdania o działalności partii politycznych. Nie jest on zbytnim zaskoczeniem, dystansowanie się bowiem od polityki (zawsze częste) nie zmniejszyło się w Polsce także po zmianie formacji politycznej sprawującej władzę. Lista partii zestawiona na podstawie odpowiedzi na pytania: na jaką partię lub organizację głosował(a)by Pan(i) i do jakiej Pan(i) należy, jest bardzo skromna.

W omawianym sondażu nie było możliwe ani celowe wymienienie wszystkich partii i organizacji oraz ich liderów zabiegających o władzę państwową. Decyzje o zamieszczeniu tych, a nie innych 15 partii i organizacji politycznych oraz nieco większej liczby nazwisk były z konieczności arbitralne i przypadkowe. Wydaje się jednak, że dość dobrze oddają stan polskiej sceny politycznej. W odniesieniu do partii i organizacji politycznych zadawano pytanie: *"Czy Pana(i) opinia o - tu podawano kolejną partię - jest bardzo korzystna, korzystna, raczej niekorzystna, bardzo niekorzystna?"* Badani mogli również udzielić innych odpowiedzi, które ankieter klasyfikował albo jako: *"nigdy o niej nie słyszał"*, albo *"nie ma o niej opinii"*. O polityków i działaczy pytano: *"Czy powinien on odgrywać większą czy też mniejszą rolę w życiu publicznym kraju?"* W tym przypadku także odnotowywano brak ich znajomości.

Mniej niż 40% respondentów wyraziło opinię o 8 partiach, a 40-70% - o 7, pozostali nie znali żadnej lub nie mieli o nich wyrobionego zdania. W tej drugiej grupie znalazły się: Konfederacja Polski Niepodległej, Stronnictwo Demokratyczne, Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej,

---

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia" (3) - sondaż zrealizowano w dniach 21-26 marca 1990 r. na 1502-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców Polski.

Polskie Stronnictwo Ludowe, Polska Partia Ekologiczna - a więc partie działające już od wielu lat w prawie nie zmienionej formie bądź też mające jednoznacznie pozytywnie kojarzące się nazwy (PPE).

Powody powstrzymywania się od oceny poszczególnych partii były różne. Brak informacji dominował w przypadku Polskiej Partii Ekologicznej i Unii Polityki Realnej; trudności w sformułowaniu opinii zaś w odniesieniu do Polskiej Partii Socjalistycznej, Konfederacji Polski Niepodległej, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Polskiego Stronnictwa Ludowego "Odrodzenie", Polskiego Stronnictwa Ludowego "Solidarność", Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej, Stronnictwa Demokratycznego. Oba powody podawano równie często, gdy chodziło o ocenę Polskiej Partii Socjalistycznej - Rewolucja Demokratyczna, Stronnictwa Narodowego, Stronnictwa Pracy, Polskiej Unii Socjaldemokratycznej, Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego. Jedyne znane i nie wywołujące trudności w ocenie to: Obywatelskie Komitety "Solidarności", NSZZ "Solidarność" oraz OPZZ.

Spośród 15 przywódców partii i organizacji politycznych ośmiu nie znało więcej niż 60% badanych, pozostałych - od 27 do 50%. Niemal powszechnie byli znani przedstawiciele rządu i działacze związkowi (zarówno "Solidarności", jak i OPZZ). Nie dotyczy to jednak przywódców "Solidarności" Rolników Indywidualnych.

Można sądzić, że w wielu przypadkach opinie o partiach nie były poparte wiedzą o nich, a jedynie wynikały z pozytywnej lub negatywnej reakcji na ich nazwy. Potwierdzeniem tego jest brak korelacji między stosunkiem do partii i jej lidera. Na przykład, opinie o Wiesławie Chrzanowskim nie współwystępują z wypowiedziami na temat Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego; Piotr Ikonowicz częściej jest kojarzony z KPN niż z PPS-RD, Adam Krajewski - z PSL niż z SN, Aleksander Mackiewicz - z UPR niż SD.

Popularność tych formacji politycznych możemy rozpatrywać w dwóch aspektach. Częstość pozytywnych opinii (bardzo korzystna i korzystna) o partii wskazuje na jej potencjalną bazę. Różnica między odsetkiem korzystnych i niekorzystnych opinii o partii świadczy o przychylnym lub krytycznym stosunku respondentów do niej (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Partie lub organizacje	Respondenci		Różnica punktów procentowych opinii korzystnych i niekorzystnych
	mający wyrobioną opinię	wyrażający korzystną opinię	
NSZZ "Solidarność"	89,9	74,2	58,8
Komitety Obywatelskie "Solidarność"	83,7	69,0	54,6
Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych	78,5	35,9	-2,4
KPN (Konfederacja Polski Niepodległej)	60,4	30,2	0,3
SD (Stronnictwo Demokratyczne)	57,7	40,1	22,8
Polskie Stronnictwo Ludowe "Solidarność"	56,6	44,1	32,0
Polskie Stronnictwo Ludowe	50,7	34,1	17,9
Socjaldemokracja Rzeczpospolitej Polskiej	49,7	17,7	-13,8
PSL "Odrodzenie"	48,1	33,2	18,7
PPE (Polska Partia Ekologiczna)	48,0	42,3	36,9
PPS (Polska Partia Socjalistyczna)	39,7	21,4	3,5
Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna	37,0	28,6	20,8
Polska Unia Socjaldemokratyczna ^{a)}	35,0	17,6	0,5
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe	29,9	22,1	14,7
Polska Partia Socjalistyczna - RD	29,0	9,7	-9,4
Stronnictwo Pracy	28,5	19,1	9,9
Stronnictwo Narodowe	26,6	15,1	4,1
Unia Polityki Realnej	24,3	14,4	4,8

^{a)} W ankiecie używaliśmy nazwy sprzed konferencji założycielskiej - Unia Socjaldemokratyczna Rzeczpospolitej Polskiej.

W obrębie każdej z trzech wydzielonych w tabeli 1 grup stronnictw występują partie i organizacje, wokół których panuje różny klimat społeczny, a więc:

1) mające stosunkowo mało przeciwników (NSZZ "Solidarność", Komitety Obywatelskie "Solidarność", Polskie Stronnictwo Ludowe "Solidarność", Polska Partia Ekologiczna);

2) mające wielu przeciwników, z tym że jest ich wyraźnie mniej niż zwolenników (Stronnictwo Demokratyczne, Polskie Stronnictwo Ludowe "Odrodzenie", Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna, Stronnictwo Pracy i Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe);

3) wzbudzające kontrowersje - mają tyle samo zwolenników co przeciwników (Konfederacja Polski Niepodległej, Polska Partia Socjalistyczna, Polska Unia Socjaldemokratyczna, Stronnictwo Narodowe i Unia Polityki Realnej);

4) mające więcej przeciwników niż zwolenników (Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Partia Socjalistyczna - RD, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych).

Można zatem powiedzieć, że dobry klimat panuje wokół organizacji propagujących hasła "Solidarności" i ekologii; nieco gorszy - wokół organizacji odwołujących się do ideologii ludowej, chrześcijańskiej i demokratycznej; zły zaś - wokół partii i organizacji kojarzonych z socjalizmem lub ruchem prawicowym i narodowym.

Sympatia do "Solidarności", niechęć do tego, co kojarzy się z PZPR-em, brak rozeznania lub dystans wobec działalności partyjnej znajduje potwierdzenie w odpowiedziach na pytanie, którym politykom lub działaczom respondenci powierzyliby większą rolę na scenie politycznej (tab. 2). Czołowi działacze "Solidarności" z rządu (T.Mazowiecki), związku (L.Wałęsa), parlamentu (B.Geremek, A.Michnik) są nie tylko znani, ale także obdarzani znacznym zaufaniem

Tabela 2

w procentach

Politycy	Respondenci			nie znający danego polityka
	postulujący, aby rolę danego polityka:			
	zwiększyć	pozostawić bez zmian	zmniejszyć	
Tadeusz Mazowiecki	49,4	45,7	3,2	0,9
Lech Wałęsa	33,8	46,7	17,1	0,9
Wojciech Jaruzelski	18,1	45,5	34,1	1,0
Mieczysław Rakowski	5,8	25,0	63,9	2,3
Alfred Miodowicz	12,5	39,5	39,1	6,9
Adam Michnik	33,3	43,3	8,9	12,8
Bronisław Geremek	30,2	44,7	8,3	15,0
Aleksander Kwaśniewski	12,6	33,0	25,3	27,4
Tadeusz Fiszbach	11,0	38,3	16,6	31,9
Leszek Moczulski	11,5	29,4	20,9	36,4
Andrzej Gwiazda	11,4	31,0	16,6	38,9
Kazimierz Olesiak	10,6	27,8	15,8	44,1
Władysław Siła-Nowicki	14,4	26,6	8,9	48,6
Józef Ślisz	11,9	25,1	9,8	51,4
Aleksander Hall	7,1	30,4	8,2	52,8
Zdzisław Najder	7,6	20,6	8,5	61,3
Aleksander Mackiewicz	5,5	18,2	4,4	70,6
Gabriel Janowski	6,5	15,2	6,2	71,1
Kazimierz Morawski	2,6	18,3	6,3	71,2
Janusz Korwin-Mikke	6,4	12,7	8,7	71,3
Jan Józef Lipski	5,1	16,6	4,0	73,0
Franciszek Kamiński	1,7	13,4	4,3	79,4
Adam Krajewski	0,9	7,8	3,4	87,0
Piotr Ikonowicz	1,5	6,9	1,9	88,7
Wiesław Chrzanowski	1,2	6,4	1,2	90,3

społecznym - duża grupa osób postulowała, aby odgrywali większą lub taką jak obecnie rolę w życiu kraju. Niewielu

badanych opowiedziało się za jej ograniczeniem. Częściej wyrażano taką opinię w stosunku do Wałęsy niż pozostałych wymienionych osób. Wobec działaczy związanych z byłą PZPR natomiast często postulowano zmniejszenie ich roli. Dotyczy to głównie M. Rakowskiego, ale także i A. Miodowicza. Nieco rzadziej mówiono o potrzebie ograniczenia niż zwiększenia roli W. Jaruzelskiego. Wielu badanych było za utrzymaniem jego obecnego wpływu na życie polityczne kraju.

Pozycja przywódców partii politycznych wynika z reguł konkurencji w społeczeństwie pluralistycznym. Powszechniej znanych stosunkowo często toleruje się, optując za pozostawieniem im dotychczasowego zasięgu wpływów. Każdy z nich ma więcej przeciwników - rzeczników zmniejszenia ich wpływów, niż zwolenników - postulujących ich rozszerzenie.

Wskaźnikiem oddziaływań poszczególnych partii na społeczeństwo jest liczba osób gotowych oddać na nią głos w wyborach. W naszym badaniu chodziło o deklarację gotowości głosowania w wyborach samorządowych, gdyby odbyły się one w najbliższą niedzielę. Respondenci nie musieli wybierać jednej partii, mogli wymienić kilka. Przeciętnie wskazywali na trzy partie czy organizacje.

Nie należy przypisywać tym wyborom większych wartości prognostycznych poza potwierdzeniem wyraźnej przewagi "Solidarności" nad innymi formacjami politycznymi. Być może jednak wyniki te świadczą także o atrakcyjności hasła wyborczych ekologów czy "zakorzenieniu" w społeczeństwie OPZZ, PSL "Odrodzenie" i Stronnictwa Demokratycznego, które można uznać jako zadatek przyszłego sukcesu wyborczego (tab. 3).

Na podstawie analizy odpowiedzi trudno wskazać na społeczne mechanizmy różnych form popierania poszczególnych partii i organizacji politycznych (tab. 4). Można jedynie mówić o wyraźnym przeciwstawianiu obozowi "Solidarności" obozu SdRP i OPZZ. Wyraźnie zadeklarowani politycznie wydają się być z jednej strony ci respondenci, którzy

Tabela 3

w procentach

Partie i organizacje	Gotowość oddania głosu na daną partię spośród:	
	ogółu odpo- wiadających	zdecydowa- nych wziąć udział w wy- borach sa- morządowych
NSZZ "Solidarność"	53,3	72
Komitety Obywatelskie "Solidarność"	49,9	66
PPE (Polska Partia Ekologiczna)	27,8	38
Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych	16,6	38
PSL "Solidarność"	23,1	31
PSL "Odrodzenie"	16,4	21
SD (Stronnictwo Demokratyczne)	15,6	21
Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna	14,7	20
KPN (Konfederacja Polski Niepodległej)	14,7	19
PSL	14,6	19
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe	10,9	14
Stronnictwo Pracy	8,8	12
Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Pol- skiej	8,5	11
PPS (Polska Partia Socjalistyczna)	7,6	10
Polska Unia Socjaldemokratyczna	6,5	9
Unia Polityki Realnej	6,3	8
Stronnictwo Narodowe	5,5	7
Polska Partia Socjalistyczna RD	3,2	4

optują za "Solidarnością" pod trzema jej postaciami, z drugiej zaś - za OPZZ i Socjaldemokracją Rzeczypospolitej Polskiej. Wśród postrzegających kierunek rozwoju kraju za właściwy, patrzących z nadzieją w jego przyszłość, a probujących działalność rządu, program Balcerowicza i kapitalizm więcej było gotowych głosować na "Solidarność" niż na OPZZ i SdRP. Prawie zawsze pozytywnym lub negatywnym opiniom o jednym z tych dwóch obozów towarzyszą przeciwstawne opinie o drugim. Sympatie względem innych partii są prawie zawsze niejednoznaczne politycznie. Pochodzą one zarówno od zwolenników, jak i przeciwników orientacji ideologicznej nowego rządu i jego polityki. Pozytywnym opiniom o danej partii towarzyszy znacznie częściej gotowość głosowania na

Charakterystyka i postawy badanych	Odpowiedzi na pytanie: <i>Proszę powiedzieć na kandydatów, jakiej partii lub organizacji najchętniej głosował(a)by Pan(i), gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się zapowiedziane już wybory samorządowe?</i>																	
	SdRP	Stron- nic- two Demo- kratyz- acyjne	Stron- nic- two Narodowe	Stron- nic- two Pracy	NSZZ "Solida- rność"	Unia Polityki Realnej	USRP	Unia Chrze- ścijań- sko-De- mokra- tyczna	Zjedno- czenie Chrze- ścijań- sko- -Narodowe	KO "So- lidarność"	KPN	OPZZ	Polska Partia Ekolo- giczna	PPS	PPS-RD	PSL	PSL"O"	PSL"S"
Ogółem	11	20	7	11	70	8	9	19	14	65	19	22	36	10	4	19	21	30
<u>Płeć</u>																		
Mężczyźni	13	23	8	11	65	10	9	19	14	62	21	19	40	12	5	20	22	32
Kobiety	9	18	6	12	74	6	8	19	14	68	17	25	33	8	3	18	21	28
<u>Wiek</u>																		
Do 29	7	16	7	9	69	13	6	17	11	62	23	19	44	9	5	13	17	25
30-39	12	22	6	12	71	7	10	17	14	67	22	23	38	12	4	22	23	30
40-49	16	26	10	17	68	7	11	23	18	68	16	26	39	9	5	18	20	31
50 i więcej lat	10	20	7	10	69	6	8	20	15	65	16	21	29	10	3	21	24	33
<u>Miejsce zamieszkania</u>																		
Wieś	10	14	6	9	64	4	7	18	11	62	18	21	26	7	3	23	27	33
Miasto ogółem	12	24	8	13	73	10	10	20	16	67	20	22	42	11	5	16	18	28
Miasto do 40 tys.	11	24	5	10	71	9	7	19	15	70	19	25	42	7	3	19	23	32
Miasto 41-200 tys.	14	25	8	13	74	10	15	20	15	66	17	23	41	14	6	14	15	27
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	12	24	11	16	73	12	9	21	18	65	23	20	43	13	7	16	15	26
<u>Wykształcenie</u>																		
Podstawowe	8	16	7	11	69	6	7	19	13	62	17	22	27	8	3	21	22	32
Zasadnicze zawodowe	12	24	7	12	73	6	8	25	19	69	20	23	37	10	5	18	21	29
Średnie	14	24	7	12	69	11	11	17	13	69	22	20	49	12	5	17	19	29
Wyższe	18	22	8	10	59	18	13	10	11	59	19	22	47	13	4	16	24	27
<u>Zatrudnienie</u>																		
Pracownicy gospodarki społecznej	13	24	8	14	71	9	11	20	15	67	21	24	41	11	5	19	20	28
Pracownicy zakładów prywatnych	5	20	5	13	73	13	5	15	15	65	10	23	48	15	3	15	20	43
Rolnicy indywidualni	9	7	3	4	58	1	6	15	9	61	18	19	22	6	3	30	34	43
Emeryci i renciści	10	21	8	11	74	7	7	23	19	64	17	20	30	10	3	19	24	34
Uczniowie i studenci	7	14	11	7	64	14	7	18	9	55	29	13	46	13	7	11	7	18
<u>Rozwój sytuacji w kraju</u>																		
Dobry kierunek	7	20	7	11	78	8	8	21	16	73	22	16	38	9	5	18	20	33
Zły kierunek	21	24	10	13	45	9	10	16	12	50	21	30	30	12	5	22	26	27
Brak opinii	13	18	6	12	68	8	8	17	12	60	13	28	37	9	2	18	22	27
<u>Na przyszłość kraju patrzą</u>																		
Z nadzieją	6	19	7	11	80	7	6	21	16	74	22	16	35	10	4	18	18	35
Z nadzieją i obawą	10	22	7	11	71	9	9	19	15	68	18	21	37	9	4	18	23	30
Z obawą	23	20	8	12	48	8	11	17	9	44	16	31	36	11	3	22	24	23
<u>Ocena działalności rządu</u>																		
Aprobata	8	20	7	12	74	8	8	19	14	71	20	18	38	10	4	19	21	32
Brak aprobaty	25	21	9	10	47	11	11	16	14	42	20	33	37	11	6	23	25	25
Brak opinii	11	22	3	13	68	3	11	22	16	56	13	30	27	8	2	12	18	28
<u>Program Balcerowicza</u>																		
Poparcie	7	21	8	13	78	12	9	21	14	79	23	16	43	11	5	16	17	33
Brak poparcia	24	23	8	13	48	10	11	20	18	52	17	36	35	11	7	23	30	30
Brak opinii	9	18	6	10	71	5	7	17	13	60	17	21	31	8	3	19	21	28
<u>Opinia o kapitalizmie</u>																		
Pozytywna	9	20	7	11	75	10	8	20	15	74	22	17	38	10	4	16	18	34
Negatywna	17	26	8	11	57	7	12	20	13	52	17	30	34	11	5	26	27	24
Brak opinii	10	16	7	12	71	6	7	16	13	59	15	24	33	9	4	17	24	27
<u>Deklaracje wyborcze</u>																		
Będzie głosować	11	21	7	12	72	8	9	20	14	66	19	22	38	10	4	19	21	31
Nie będzie głosować	11	19	6	8	48	8	7	13	12	53	17	22	26	14	8	24	29	23

nią, ale z reguły nie wpływa ona na częstość deklaracji głosowania na "Solidarność".

Analiza współwystępowania gotowości do głosowania na poszczególne organizacje polityczne i ich pozytywnych ocen pozwala wyodrębnić dwa rodzaje orientacji politycznych. Pierwszy z nich łączy gotowość do głosowania na określone ugrupowania z pozytywną ich oceną. Dotyczy on "Solidarności", partii ludowych, chrześcijańskich i ekologicznej. Drugi, dotyczący pozostałych partii, charakteryzuje gotowość głosowania na wszystkie partie polityczne mimo różnic w ich ocenie. Te partie - na podstawie opinii respondentów - dzielą się na dwie grupy: jedna - Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych i Stronnictwo Demokratyczne, druga zaś - stronnictwa centroprawicowe i socjalistyczne.

Z reguły deklaracja głosowania na którąś z partii politycznych zwiększa prawdopodobieństwo gotowości do głosowania nie tylko na pokrewne, ale także odległe politycznie i ideologicznie ruchy polityczne. Być może jest to ta część elektoratu, która ceni sobie pluralizm partyjny i chciałaby w procesie wyborczym desygnować do rad gminnych przedstawicieli różnych partii politycznych.

Reasumując, należy powiedzieć, że przedmiotem społecznego zainteresowania wydaje się być "Solidarność" i jej ogólnokrajowi reprezentanci. Mniejsze zainteresowanie partiami politycznymi i zaskakujący sposób wyborczego poparcia dla nich wydaje się wskazywać, że partie polityczne w czasie wyborów samorządowych nie odegrają większej roli.